

Kloosterkerk

Psalm 25

21 augustus 2022 – bevestiging ambtsdragers – ds. Rienk Lanooy

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/8SaVAHNF5Ys>

Gebed om ontferming

Waarom we hier zijn
is voor elk van ons
anders
maar is het niet ook
omdat we
op de soms zo dorre bodem
van ons mens-zijn
een diep verlangen delen
verlangen
naar zin en betekenis
naar het vinden
van de juiste weg
verlangen
om gezien te worden
en gekend
met al die aardigheden
en eigenaardigheden
waarmee we
door het leven gaan.
Wees gij er
als een milde regen
op onze
soms zo dorre grond
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Waarom we hier zijn
soms weten we het zelf
ook niet goed
maar het zal toch
ook zijn
omdat we de ander
nodig hebben
om onszelf te worden
het is immers
niet goed
dat de mens alleen is
ook al is het soms
wel gemakkelijker
met al die aardigheden
en eigen aardigheden
waarmee
wij mensen mensen zijn.
Wees gij er
als de Ander
die wij nodig hebben
om onze
soms zo dorre grond
te laten bloeien
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Waarom we op de aarde zijn
staat niet in de sterren
geschreven
we zijn hier geboren
zonder nadere toelichting
bevolken een kleine planeet
in een heelal
dat onbegrensd
en onbegrijpelijk is –
dan moeten we er maar
het beste van maken
maar zelfs dat
gaat ons niet altijd goed af
met al die aardigheden
en eigen aardigheden
waarmee we
de aarde bewonen.
Wees gij er
als de richting in ons leven
als de wegwijzer
van ons verlangen
naar een andere
een bloeiende wereld.
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

'Waarom luister je naar dat soort begrafenismuziek?' vroegen vrienden van Susan Cain als ze haar kwamen ophalen om naar college te gaan. Ze had, zo herinnert ze zich, vaak muziek opstaan van Leonard Cohen: droevige, melancholische muziek, die bol staat van verlangen naar wat er niet meer, of nog niet is en wat er misschien ook nooit is geweest of nooit zal komen. Het werd de opmaat voor haar boek *'Bitterzoet'* waarin ze er voor pleit om meer ruimte in je leven te maken voor weemoed, voor melancholie, voor verlangen.

De dichter van Psalm 25 zou haar begrijpen. Hij schrijft geen lichtvoetig versje in driekwartsmaat vol van gehypete positiviteit. Wars is hij van een hoog 'het komt goed'-gehalte. Eerder laat hij zijn gevoelens van melancholie en verlangen de vrije loop. Verdrietig is hij over zijn eigen falen. Hij heeft het nodige niet goed gedaan zonder erover uit te wijden. Het is geen 'kijk-mij-eens-slecht-zijn' show om daarna te laten zien hoe goed hij het nu voor elkaar heeft. Eerder is hij een zoeker: hij zoekt hoe hij verder moet met zijn leven en wat (of wie) hij daarvoor nodig heeft.

En naast zijn eigen misstappen zijn er ook nog de vijanden. Dat is zo'n typisch woord uit de

psalmen. Het lijkt of de dichter daarmee een soort 'wij-zij' tegenstelling creëert. Alsof hij alleen verder kan door zich tegen een ander af te zetten. Dat is een stramen dat we maar al te goed herkennen omdat het zo'n prettig houvast geeft. Er zijn goeden en slechten, vrienden en vijanden, slachtoffers en daders en wij staan natuurlijk doorgaans aan de goede kant, maar in de psalmen, ook in Psalm 25 blijft het vaak in het midden wie die vijanden zijn: *'laat mijn vijanden niet over mij triomferen'* klinkt het in de eerste verzen. Dat kunnen anderen zijn, maar het kan evengoed iets in jezelf zijn, een andere kant dan je buitenkant doet vermoeden. Iets wat heel veel ruimte inneemt en je leven beheerst en ingewikkeld maakt: boosheid, verdriet, wraakzucht, die maar blijven opspelen, of die sterke wil om niet te vergeven; of het is juist overdreven ambitie, compensatiedrang, die je voortstuwen, soms tot over de rand van wat je aankunt.

Een mens creëert niet zelden zijn eigen vijanden, om ze dan soms ook nog eens te koesteren, want zo kun je je eigen gedrag rechtvaardigen en blijft alles bij het oude. Dát doorbreken is een kunst, levenskunst, geloofskunst en de dichter weet dat dat begint met het herkennen en erkennen van de vijanden van je bestaan om dan in beweging te komen naar een ander soort leven. *Maak mij vertrouwd met uw wegen*, zegt hij dan ook. Hij wil andere wegen inslaan. Geen wegen die hem genoegzaam bekend zijn, maar die hem terugbrengen bij het goede leven zelf, zoals de Eeuwige dat voor zich ziet voor elk mens. Maar hoe doe je dat?

De psalmdichter begint er mee om te verlangen: daarmee begint hij zijn lied. *Naar u, Eeuwige, gaat mijn verlangen uit*. Letterlijk staat er zoets als: 'Naar u draag ik mijn wezen op'. Het is een opwaartse beweging, verlangen. Verlangen komt van 'lang', lang worden of je lang maken. Je strekt je uit naar iets of iemand anders. Reikhalzen is zo'n woord dat dat prachtig en plastisch verbeeldt: je maakt je hals lang om iets te kunnen ontdekken wat je anders niet zou zien. Vaak denken we dat verlangen, melancholie, weemoed je passief maken, daarom passen ze niet in een wereld waarin je toch vooral de schepper moet zijn van je eigen geluk. Maar eigenlijk is het andersom: juist de weemoed, de melancholie, het verlangen, zetten mensen in beweging op andere dan gebaande paden. Zoals Odysseus in de Odyssee van Homerus in beweging komt. Dat is niet omdat hij zijn passie volgt, of vol ambitie is, zoals dat tegenwoordig heet, maar omdat hij verteerd wordt door heimwee naar Ithaka, zijn thuis. Huilend van verlangen staat hij daar, op het strand. Het is niet zijn volheid, maar het is de leegte die de diepste drijfveer om in beweging te komen.

In veel verhalen uit de literatuur (Harry Potter, Alleen op de wereld) begint het met verlangen: naar huis, naar familie, naar het paradijs, het Beloofde land, naar alles wat goed is en mooi, maar niet binnen handbereik is, ja, soms onbereikbaar blijft, en toch zet het mensen in beweging. Abraham en Sara laten alles achter, als een vreemde stem in hen het verlangen legt om te gaan. Het volk Israël trekt uit Egypte weg als het ziet dat het slavenleven wat het leeft geen leven is en Mozes in hen het verlangen naar een ander leven wakker maakt. En de schrijver van een vroegchristelijke brief (gericht aan de Hebreeën) heeft het over geloof niet in de zin van het voor waar houden van een set rotsvaste waarheden, maar als het verlangen naar een blijvende stad. *Onze stad – zeg maar: je huidige bestaan – is immers niet blijvend*, zegt hij, *wij kijken juist verlangend uit naar de stad die komt* (Hebreeën 13,14). En een paar eeuwen later zal de kerkvader Augustinus schrijven: 'want zo hebt u ons gemaakt dat ons hart onrustig is tot het rust vindt in u'. Het verlangen naar de Eeuwige geeft aan zijn leven richting en diepte. En hoe meer dat verlangen wordt gevolgd, hoe dichterbij de Eeuwige een mens kan komen, zo was zijn overtuiging.

“Wij zijn dat inzicht kwijt. Wij denken dat melancholie je dichterbij een depressie brengt, niet bij God” (Susan Cain). Ook de psalmdichter ziet dat anders. Hij weet dat geen leven perfect is, hij beseft dat je in het leven te maken hebt met verlies en dat de wereld vaak niet is zoals je zou willen dat ze is. Je zou er somber van kunnen worden, zeggen we en ik vermoed dat in deze tijden van crisis op crisis veel mensen ook werkelijk somber zijn, juist ook jongeren die zich afvragen in wat voor wereld zij zijn terechtgekomen waarin veel vanzelfsprekendheden zijn weggefallen. Maar vreemd, de dichter weet daar natuurlijk ook van, maar hij gaat er niet van somberen. Hij gaat er van zingen: en nee, het is geen quasi-optimistisch lied; en nee, het is ook geen boos lied, zoals in onze tijd zoveel mensen vinden dat ze er recht op hebben om boos te zijn. Nee, het is een liedje van verlangen. In de melancholie, in de weemoed, in wat er niet is, blijft zijn verlangen levend, en in dat verlangen ontwaart hij de aanwezigheid van de Eeuwige zelf die hem de weg wijst die hij zal gaan: de weg van liefde en trouw, de weg van de Eeuwige zelf (Psalm 25,10).

En daarom: wie verlangt, houdt een andere wereld open. Wie verlangt, weet van een andere mogelijkheid. En de dichter weet: als er één werkelijk andere mogelijkheid is dan is het de Eeuwige zelf. Daarmee moet hij het doen, daarmee wil hij het doen om vergeven te worden, hoop te houden, vertrouwen te wekken, de liefde te leven, om te keren... en zijn lied is een vraag aan ons: of er bij ons ook verlangen is, ruimte voor weemoed, aanvaarding van gemis, zodat wij ons niet neerleggen bij de dingen zoals ze zijn, maar blijven uitzien naar een andere werkelijkheid.

Als er straks ambtsdragers worden bevestigd, zou ik willen zeggen, is hun eerste taak niet om een klus te klaren. Je bent diaken, ouderling, niet zozeer omdat je iets moet doen (hoeveel er ook gedaan moet worden), iets moet regelen (hoeveel er ook geregeld moet worden), iets moet bereiken (hoe graag wij ook iets willen neerzetten). Je bent ambtsdrager in eerste instantie om aan het verlangen dat hier in deze gemeenschap gekoesterd wordt alle ruimte te geven. Want daarin onthult zich de Eeuwige als die gans andere mogelijkheid.

Je kunt daar lang over praten of kort, maar met de dichter van Psalm 25 kun je er misschien het beste over zingen – *Naar u, Eeuwige, gaat mijn verlangen uit* – want als je zingt, durf je vaak meer te zeggen, te hopen en te geloven dan als je er over spreekt. Het raakt je in het hart. Er is een oude chassidische parabel over een rabbi die zijn gemeente toespreekt over de nabijheid van God, maar hij merkt dat een man achterin niet luistert. Het gaat volledig langs hem heen. De rabbi besluit het anders aan te pakken. Hij begint te zingen, een melodie vol verlangen en verdriet. Waarop de man zegt: 'Ah, maar nú begrijp ik wat u al die tijd probeerde te zeggen'.

Misschien ben ik die man, of bent u dat, een mens in wie het liedje van verlangen resoneert. In dat verlangen naar het andere is dan ook de Ander. In ons verlangen naar een nieuwe wereld, is de Eeuwige die ieder ogenblik nieuw is, zelf aanwezig. In ons verlangen om andere wegen te gaan, is hij zelf die betrouwbare weg die naar het leven leidt. Laten we dan maar gaan, als reikhalzende mensen.

bronnen:

Susan Cain, *Bitterzoet*, Amsterdam: Arbeiderspers 2022 en interview in *Trouw*, 18 juni 2022

Hans-Joachim Kraus, *Psalmen*, Neukirchen: Neukirchener Verlag 2003

André Chouraqui, *La Bible*, Desclée de Brouwer, 1989

Gebeden

Trouwe God,
wij danken u
voor deze dag
voor het licht
en de muziek
voor dit huis
en wie er komen
en zich ermee
verbonden voelen
wij danken u
dat hier een verlangen
levend blijft
dat ons
– ook wel ondanks onszelf –
losmaakt
uit de verstarring
van de gewoonte
van wat zijn gangetje gaat
soms zo richtingloos
en hopeloos –
dat we er van blijven zingen
en u er in ontmoeten
als die andere mogelijkheid.

Daarom bidden we vandaag
voor wie het verlangen
zijn kwijtgeraakt
omdat ze alles al hebben
of denken te hebben
of juist
omdat ze niets meer hebben
alles kwijt

vooral het vertrouwen
de hoop
en de richting
in hun leven
Voor wie moet sappelen
met z'n inkomen
voor wie
geen onderkomen heeft
voor wie het leven
te ingewikkeld is geworden
door alle techniek
of prestatiedruk
voor wie bang is
vanwege de oorlog
die van lang geleden
in Indië
(voor sommigen
nog altijd actueel)
voor de oorlog
van vandaag
waarbij het woord 'vrede'
zo zelden in de mond
genomen wordt.

Wij bidden voor de kerk
ook deze
voor alle mensen
die deze gemeenschap vormen
de halers
en de brengers
de doeners
en de ontvangers

de zoekers
en de gevondennen
en vaak zijn we het
allemaal een beetje
in het bijzonder
voor hen
die een taak op zich nemen
hoe klein of hoe groot ook
dat we elkaar
blijven vasthouden
het verlangen leidend blijft
dat U in ons wekt.

Wees met wie
iets te vieren hebben:
een mijlpaal
de liefde
het kleine succes
een grote dag
we noemen...
Voor wie verdrietig zijn
zorgen hebben
we noemen...
en in hen allen
die worden geconfronteerd
met de broosheid
van het bestaan
En in de stilte van dit moment
leggen we voor u neer
wat ons bezighoudt...

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!